MARIE BUTTS

LAŽNA KRALJICA

KNJIŽNICA DOBRE DJECE



LAŽNA KRALJICA

NAPISALA MARIE BUTTS
PREVEO KUZMA MOSKATELO
ILUSTRIRAO MLADEN VEŽA

KNJIŽNICA DOBRE DJECE
KNJIGA SEDMA



KOD KRALJA CVJETKA

U davno vrijeme živio je u Francuskoj veoma moćan kralj. Zvali su ga Pipin Mali, jer njegov rast nije prelazio četiri stope i devet palaca. Dugo je oplakivao svoju ženu, koja je umrla, a da mu nije ostavila djece, i zatim zaželi da se ponovo oženi. U proljeće dozove k sebi velikaše, da se s njima posavjetuje. Ali velikaši ni jednu ženu nisu nalazili dovoljno lijepu, bogatu, dobru i pametnu za svoga kralja. Napokon Engerand de Moncler progovori ovako:

»Veličanstvo, ja znam za jednu kćer ugarskoga kralja. Čuo sam više puta, kako je hvale. Vele, da tako lijepe žene nema do onkraj mora. Zovu je — dobra Berta.«

»Gospodo,« reče Pipin, »treba požuriti! Ja nju hoću da uzmem za svoju ženu!«

Kralj Pipin pošalje u Ugarsku veliki broj baruna, vitezova, paževa i oružanih vojnika, da izmole od kralja Cvjetka ruku njegove kćeri. Dade im bogate darove i naloži, da mu dovedu Bertu u Francusku.

Pipinovi poslanici pređoše sretno cijelu Njemačku. I jednoga dana dođoše u vrijeme objeda do velikog grada, u kojem se tada nalazio ugarski kralj. Kralj Cvjetko i kraljica Liljanka primiše francuske poslanike uz velike počasti, jer je ime francuskog kralja bilo slavno po čitavom svijetu. Zatim kralj pozove svoju kćer i upozna je s poslanicima. Oni se pokloniše pred njom i uvjeriše se, da je ljepša, nego li su mogli i po-

misliti. Imala je tek šesnaest godina. Lice joj je bilo vedro i rumeno, a kose plave i vrlo vrlo dugačke. Osim toga ona je bila tako dobra i mila, da ju je svatko, tko ju je poznavao, neizmjerno volio i cijenio.

Poslanici zamoliše Bertinu ruku za svoga kralja, a kralj Cvjetko pristane.

Stolovi su već bili postavljeni i svi sjedoše da ručaju. Francuski vitezovi stadoše isticati visoke odlike svoga vladara. Nisu propustili spomenuti ni jedno junačko djelo, koje je Pipin izvršio u svojoj dvadesetoj godini. To se bilo dogodilo na dvoru Pipinova oca Karla Martela i to jednoga dana oko svetog Ivana, kada već ruža cvate. Postavili su bili u vrtu stolove za ručak, gdje je kralj Karlo Martelo ručao s čitavom svojom svitom. Najednom jedan lav, koji je već dugo bio zatvoren u krleci, razbije ogradu, razdere svog čuvara, usmrti dvije gospođe, koje su se igrale na travi, i zaputi se u divljem bijesu dalje. Karlo Martelo htjede da se baci na lava, ali ga zadrži njegova žena. Gospoda i paževi izgubiše odvažnost. Jedini je Pipin zadržao prisutnost duha. On pocrvenje od uzbuđenja, potraži koplje, oštro ga naperi i baci na lava. Probode mu desnu stranu prsiju, i lav ostade na mjestu mrtav. Svi doletješe da gledaju to čudo. Karlo Martelo zagrli svog sina, a Pipinova majka zaplače od radosti i reče:

»Dragi, mili, sine moj! Kako si se usudio navaliti na tu strašnu zvijer?«



Kralj Cvjetko i kraljica Liljanka primiše francuske poslanike uz velike počasti

»Majko, nikada se ne smijemo bojati nečega, čemu se bez kukavičluka ne možemo ukloniti,« odgovori Pipin.

Na dvoru kralja Cvjetka svi su se čudili toj zgodi i iskazivali počast hrabrom kralju Pipinu. Kralj Cvjetko i kraljica Liljana htjedoše zadržati goste što dulje u svojoj zemlji, ali oni nisu na to pristali, jer im se žurilo, da što prije stignu k svome kralju.

Berta se gorko plačući oprostila od svoga oca, a otac joj reče:

»Lijepa, draga kćeri, ugledaj se u svoju majku! Budi milostiva i dobra prema nevoljnima i siromasima, budi čvrsta značaja i čini samo dobro, neka Bog i ljudi budu s tobom zadovoljni. Jer onaj, koji čini zlo, naposljetku sve to i plati. Ja te preporučam Bogu, najboljem voditelju, neka ti on čuva dušu i srce!«

Otac poljubi Bertu u čelo i oboje zaplakaše. Zatim pristupi kraljica Liljana te reče:

»Draga kćeri, ja ću te otpratiti do granice našeg kraljevstva... A s tobom ću poslati tvoju služavku Margitu i njezinu kćer Alistu, koja ti je na vlas slična, i njihova rođaka Tyberta. Ti znaš, da su sve troje bili naši robovi i da sam ih ja svojim novcem otkupila. Radi toga uzdam se u njih i mislim, da će ti uvijek biti na pomoći.«

»Majko,« reče Berta, »ja ću ih ljubiti... i nikad im ne će uzmanjkati ono, što ja budem imala. Uvijek ću slušati njihove savjete i, ako budem mogla, udat ću Alistu za kojeg moćnog gospodina.«

U rano jutro otputovaše francuski poslanici i povedoše sobom Bertu, koja je jahala na krasnom vrancu. Kad su došli do granice ugarskog kraljevstva, cijela pratnja stade, da se kraljica Liljana oprosti od svoje kćerke Berte. Na rastanku kraljica Liljana reče:

»Mila kćeri, sada ću ja ići natrag. Ako se ti ne budeš dostojno ponašala u tuđoj zemlji, ja ću umrijeti od boli. Uzet ću ovaj prsten s tvoje ruke i staviti na svoju, da ga mogu često poljubiti.«

Berta plačući metne prsten na majčinu ruku.

»Moja kćeri, preporučam te Bogu, od kojega nam dolazi sve, što imamo. Neka te on prati i čuva! Budi vesela, draga kćerko!«

Berta klekne, da se po zadnji put oprosti od svoje majke i da primi njezin blagoslov, a kad se povorka kraljice Liljane izgubila na obzorju, zajaše Berta opet svoga vranca i sa svojom pratnjom krene u Francusku.

MARGITINO IZDAJSTVO

Poslanstvo je sretno putujući došlo jedne nedjelje do Pariza. Kralj Pipin im veselo pohrli ususret. Uz njega se našlo hiljadu i sedam stotina velikaša, njegovih podanika. Svi pokorno pozdraviše Bertu i videći je onako prekrasnu rekoše:

»Svetoga nam Klementa, imat ćemo prekrasnu mladu gospođu!«

Sva su zvona u Parizu veselo zvonila. U gradu nije bilo ulice, koja ne bi bila prekrita skupocjenim sagovima i posuta prekrasnim cvijećem. Go-

spođe su raskošno opremljene pjevale i klicale Berti. Narod je bio u veselju i Berta se sama osjećala veselom, jer joj se grad neobično sviđao. Sišla je s konja kod velike kraljevske palače. Najodličniji velikaši su se gurali kroz mnoštvo, da je mogu poslužiti, i svaki je želio da joj iskaže čast.

Poslije tih svečanosti bila je prepuštena brizi Margite i Aliste sve do dana vjenčanja.

Iza sredine kolovoza, jednog prekrasnog dana bez vjetra i bez kiše Pipin oženi Bertu, slatku kraljevnu, lijepu i milu kao cvijet. Bila je odjevena u skupocjenu otrantsku svilu. Na njezinoj glavi sjala je zlaćana kruna.

Kad je svršila misa, velikaši i gospođe sjedoše da ručaju. Velikaši su nastojali da iskažu čast kralju, a plemkinje su opet nastojale što bolje poslužiti novu kraljicu.

Kad je svršio ručak i kad su stolovi bili raspremljeni, dođu tri svirača pred kralja i kraljicu, da ih zabavljaju. Jedan je svirao gusle, drugi harfu, a treći flautu. Naskoro se diže kralj i dade znak za ples. Dugo se plesalo, a zatim velikaši odvedoše kraljicu u njezine odaje. Svečanost je bila završena.

Tada starica Margita dođe da pomogne kraljici oko raspremanja. Ona je s Tybertom i Alistom bila zamislila gadno izdajstvo, kako bi svoju kćer podigla na francuski prijesto. Međutim je hinila veliku ljubav prema Berti. Kad joj se primakla, reče joj:

»Gospođo, jao, teško vama! Jedan moj prijatelj rekao mi je jučer, da se nikoga ne moramo tako bojati kao kralja Pipina. Ja sam ga se odavna bojala, ali vam se nisam usudila to reći. Kralj je okrutan i krvoločan, odlučio je da vas ubije.«

Kad je kraljica čula te riječi, gorko je zaplakala. Mislila je, da će poludjeti od straha.

»Gospođo, ne će vam plač pomoći,« reče stara Margita. »Uostalom, samo ako hoćete, ne će vam se ništa dogoditi! Ja ću mjesto vas izvrgnuti opasnostima svoju kćer Alistu, koja vam je slična. Prisilila sam je, da pristane na tu prijevaru, jer više volim, da umre moja kći, nego li moja gospođa, kći moje kraljice.«

Berta sva u strahu i uzbuđenju stade zahvaljivati Majci Božjoj, što je izbjegla toj pogibelji: bilo joj je teško umrijeti. Ta još je bila mlada, tek joj je bilo šesnaest godina!

Stara je sobarica ostavi. Siđe u kraljev vrt blizu rijeke. Nađe svoju kćer naslonjenu na kamen. Alista je sličila Berti više nego najbolja slika, naslikana od najvještijeg slikara. Obje su bile tako lijepe, da su najljepše žene u njihovoj prisutnosti izgledale kao suhi vrijes na cvjetnoj livadi. Razveseljena Margita poljubi svoju kćer u lice:

»Moja kćeri,« reče ona, »sve ide dobro, naša namjera uspijeva! Ti ćeš biti francuska kraljica!«

»Draga moja majko,« odgovori Alista, »neka te Bog usliša! Potraži brzo Tyberta. Držim, da će nam njegovi savjeti dobro doći.«

Naskoro dođe Tybert i troje izdajnika zasnovaše zavjeru.

»Draga kćeri,« reče Margita, »ne ću da ti lažem. Da se daleko skoči, treba dobro uzmaknuti; i tako ćeš i ti morati nešto podnijeti u ovom poslu. Ti ćeš leći u kraljevu sobu. Ja ću udesiti, da Bertica spava sa mnom, a sutra ujutro ja ću je poslati k tebi. Čim čuješ, da ona dolazi, prihvati nož, koji se nalazi pod tvojim uzglavljem. Udari njime sebe u vrat tako, da krv procuri, a zatim poviči: ‚Pipine, dođi, Alista hoće da me ubije!' Kralj će se pobuditi, mislit će, da si ti Berta, i držat će, da sluškinja ubija kraljicu... Ja ću tada ući u sobu, pa ćemo svezati Bertu. Tako ćemo je se riješiti...«

Alista se rado pokori svojoj majci i zauzme Bertino mjesto. Nitko se nije dosjetio varci.

Sretna, što joj je prijevara uspjela, stara sluškinja stade da se smije i raduje. Zatim se povrati Berti i reče:

»Gospođo, ja ostavljam svoju kćer žalosnu i punu gorčine... Ovo, što smo mi učinile za vas, ne bi nitko mogao ni opisati.«

»Margito,« odgovori Berta, »govoriš istinu. Neka ti dobri Bog naplati!«

Stara tada naloži kraljici, neka se ujutro rano navrati kod Aliste. Da ne pobudi sumnje, treba da igra ulogu sluškinje i treba da prisustvuje ustajanju lažne kraljice. Berta, nježna kraljevna, koja nije slutila nikakve zlobe, pristane. Zatim sjedne na svoj krevet i stade čitati iz pobožne knjige, jer je Bertica bila pismena te je znala dobro čitati i pisati.

U zoru se Berta probudi, preporuči se Bogu i sva drhteći ode do Aliste. Služavka ju je čekala. Čim ju ugleda, udari sebe u vrat i pruži nož Berti. Ova ga primi, a da nije ni pomislila na zlo. Tada sluškinja poviče jakim glasom:

»Ah, kralju Pipine, na nesreću sam te upoznala, jer čim sam postala kraljicom, već hoće da me ubiju.«

Kralj se probudi, uspravi se na svom krevetu i sav zbunjen opazi ranjenu Alistu i krvav nož u ruci Berte, koju je on smatrao sluškinjom. Zatim stade dozivati u pomoć.

Dotrča Margita, pričini se, da je ljutita, pogleda krv, koja je tekla iz rane, i stade se kleti, da će zločinka biti stavljena na smrt.

»Kralju,« reče stara Margita, »ubijte je čim prije, bez milosrđa. Više je nikada ne ću ljubiti, jer je htjela ubiti svoju gospođu.«

Zatim uze Berticu, udari je i istjera iz sobe. Udarac je bio tako jak, da su na oči Bertine navrijele suze... Tybert je čekao na vratima. On okrutno zgrabi Bertu i poče je lupati.

»Jao, Bože moj!« uzdisala je Berta. »Šta mi se to dogodilo, što mi napraviše ti ljudi!«

Zločesta starica Margita uze jedan konop, pruži ga Tybertu da njime sveže Bertu. Nasilu joj otvoriše usta i začepiše, a jedan konopac smotaše oko njena vrata, da nije mogla ni riječi izustiti. Privezaše joj zatim ruke i baciše je na krevet. Zatim joj stara zlobnica pristupi posve blizu i reče tiho:

»Ako budeš vikala, odmah će ti biti glava odsječena!«

Prestrašena Berta naskoro je vidjela, da su je izdali. Od žalosti skoro umre na mjestu.

Sluškinja Margita ostavi pokraj Berte Tyberta, da je čuva, zatim se povrati u kraljevsku sobu, gdje se Pipin žurio da pomogne onoj, koju je držao svojom ženom. Margita se napravi tužnom i baci se pred noge svoje kćeri:

»Gospođo, milosrđe,« reče ona. »Za Boga dragoga, koji je stvorio nebo i rosu, da ste vi vidjeli, kako sam ja zlostavila svoju kćer, uvjerili biste se, da ja nemam nikakve krivice u ovom zlodjelu.«

»Šuti, stara lijo!« poviče kralj. »Ja sam vidio vaše izdajstvo! Htjeli ste potajno ubiti moju ženu Bertu. Tvoja će kći umrijeti. Što se tebe tiče, ti . .«

»Veličanstvo,« reče Alista, »ja sam sigurna, da zavjeru nije načinila Margita. Nema od nje razboritije žene do na kraj svijeta. Ali njezina kći oduvijek je bila bedasta i za vrijeme mjesečina kao da poludi. Veličanstvo, molim vas za jedan dar. To je prvo, što vas molim, poslije nego ste me uzeli za ženu i poslije nego sam od vas bila okrunjena. Molim vas, da ova stvar ostane tajnom. Ja bih se vrlo žalostila, kad bi se za to doznalo, jer sam ja sama ovu djevojku dovela u tvoju domovinu. Zato pošalji odmah tri čovjeka, neka djevojku odvedu u daleku šumu i tu je ubiju.«

»Gospođo,« reče stara Margita, »vi dobro stvar poznajete. Tako mi mog poštenja i moje duše, ako ne želim, da ona bude odmah utopljena ili ubijena.«



Kralj se uspravi i stade zvati u pomoć

Kako je kralj udovoljio molbi lažne kraljice, stara se Margita nakloni i izađe. Sam kralj Pipin ode da potraži tri čovjeka, kojima preda Bertu.

Lažna je kraljica međutim hinila da plače.

»Draga moja, utješi se,« govorio je kralj. »Pusti zločestu sluškinju. Bila je našla sigurno sredstvo da te ubije ili otruje. Jesi li teško ranjena? Nemoj mi skrivati.«

»Ne, veličanstvo,« odgovori ona, »samo sam se prestrašila videći svoju krv. Pokazat ću vam ranu, samo, molim vas, da prije zatvorite vrata.«

Tako je ona htjela kralja zabaviti, jer se bojala, da ne bi još jednom vidio Bertu i tako se dosjetio izdajstvu. Kroz to vrijeme Margita i Tybert požuriše da svoju gospodaricu Bertu postave na velikog, jakog, ratnog konja, i tri čovjeka je povedoše sobom. Tybert ih je pratio, jer mu je Margita bila to zapovjedila rekavši mu:

»Tyberte, čuvajte ovu ženu i pazite, da ni s kim ne progovori prije svoje smrti, i pobrinite se, da mi donesete njezino srce!«

U GUSTOJ ŠUMI

Četiri čovjeka otputovaše vodeći sobom Bertu. Jahali su punih pet dana, dok dođoše do šume Mans, gdje se zaustaviše pod jednom maslinom. Tybert nađe zgodno mjesto, a Morant, Godfrid i Renier skinuše kraljicu s konja. Oduzeše joj svileni plašt, koji je ona bila prebacila preko svog odijela. Sada je bila obučena samo u jednu bijelu haljinu. Bila je tako krasna, da su vojnicima nagrnule suze na oči. Tybert izvuče svoj mač i reče:

»Idite natrag, ja ću sam da odsiječem glavu nevjernoj sluškinji.«

Kad je Berta vidjela mač, klekne na vresište i prigne glavu do zemlje, da moli za milost, jer kroz začepljena usta nije mogla govoriti. Vojnici su bili ganuti do suza. Morant zadrža Tybertovu ruku i reče:

»Ako joj učiniš zlo, svetoga mi Petra, sve bavarsko zlato ne će ti pomoći, a da ovo drvo ne budeš imao uvijek za krevet.«

Rasrđen, ali i prestrašen odloži Tybert oružje. Vojnici ga uhvatiše i snažno pritisnuše. Svaki uhvati za svoj mač, Godfried i Renier držahu Tyberta, a Morant, koji je Bertu osobito volio, izvadi joj čep iz ustiju i reče:

»Draga, bježite, neka vam Bog bude na pomoći sa svojom milošću!«

Berta pobjegne sva ganuta, jer je bila uvjerena, da će joj zasigurno glava biti odsječena. Požuri se po vresištu i izgubi se među drvećem. Vojnici je izgubiše s vida.

Toga dana bijaše hladno i ružno vrijeme. Kišilo je i grmjelo.

»Gospodo,« reče Tybert, »zlo ste učinili, ja ću vas dati uhvatiti, kad se povratimo u Pariz.«

»Gospodine,« odgovori Morant, »mi bismo bili ludi i kukavni, kad bismo došli u ovu šumu da počinimo takvo ubojstvo. Ova mi se žena pričinja plemenitom, dobrom i bez mane . . . O Bože, imaj

milosrđa s njom, da je u ovoj šumi ne pojedu toliki medvjedi i vukovi... Ponijeli smo se kao nevjernici i kukavci i radi toga me srce boli.«

Četiri čovjeka uzjahaše na konje da otiđu. Berta, koja se sakrila među drvećem, vidjela ih je izdaleka. Oni su se vraćali ne zaustavljajući se.

»Tyberte,« reče Morant, »uzet ćemo u prvom selu srce jedne svinje da ga donesemo Margiti. Svetoga mi Šimuna, ako mi to ne udovoljiš, odmah ćemo te raščetvoriti...«

Tybert je prihvatio njihov savjet i tako učinio.

Dođoše u Pariz. Stara je Margita bila vrlo vesela videći ih gdje dolaze. Nadasve je bila radosna primajući Bertino srce, koje joj je Tybert donio.

Međutim je Bertica lutala gustom šumom. Padala je kiša pomiješana s tučom, silan je vjetar mahao velikim drvećem, munje su sijevale i gromovi tutnjili. Berta je slušala, kako vukovi zavijaju i kako sove tužno pjevaju. Nije znala, na koju stranu da krene. Ipak se uputi ružnom i tijesnom stazicom od mjesta, gdje ju je zlobni Tybert bio ostavio. Plakala je i žarko zazivala Boga i njegove svece idući između drveća dugom dolinom.

»Jao! Margito, imala si nepošteno srce, kad si me tako okrutno izdala. Čini se, da nisam kraljevskog plemena, kad toliko danas trpim. O, Bože moj, pošalji mi obranu, da me ne proždere kakva divlja zvijer!«



Vojnici ga uhvatiše i snažno pritisnuše...

Berta se uputi dalje tamnom šumom. Njezine su haljine bile zamazane od kiše i zemlje. Često se zaustavljala da pogleda desno i lijevo, naprijed i natrag, kao da ne zna, kuda će ići. Jako je i teško uzdisala. Pobožno klekne na gola koljena i pruživši ruke prema nebu pomoli se:

»Gospodine Bože, rođeni od Djevice, ti vidiš nadaleko. Upravi moj put kroz ovu šumu i neka me tvoja preslatka majka povede na mjesto, gdje moje tijelo ne će nikada biti izvrgnuto sramoti.«

Tada sjede pod veliki hrast, jer ju je srce jako boljelo, i zaplače za kraljicom Liljanom:

»Draga majko, da ti znaš, kakvim sam pogibeljima i teškoćama izložena, srce bi ti puklo.«

Mislila je i premišljala, hoće li ikada više vidjeti svoje prijatelje. Najviše ju je boljelo, što su je svi njezini radosno dali moćnom kralju Pipinu pa su sada držali, da ona uživa kod njega u lijepom Parizu... Koje li razlike!

Kiša pada, sjevernjak brije, studen postaje sve jača. Berta pade u nesvijest... Kada se povratila sebi, podiže se i stade bježati. Udarila je nogom o kamen, pa joj je iz rane curila krv. Jedna grana ju je ošinula tako, da joj obrazi poplaviše. Trnjem pokidano njezino odijelo jedva se već držalo na njoj. Oči su joj bile pocrvenjele od plača. Kiša je padala po njezinom umiljatom licu, a ona ga je otirala svojim mokrim rupcem. Vikala je na sav glas, ali u čitavoj šumi nije bilo ni žive duše, koja bi je mogla čuti... osim divljih zvijeri, koje je čula, kako zavijaju. A i njezin je glas bio već dobro oslabio, te je radi toga njezino vikanje bilo uzaludno.

Dan se primicao kraju, a ona se nalazila u najzabitnijoj i najgušćoj francuskoj šumi. Noć se bližila, mrak se već počeo spuštati... Od straha je bježala naokolo bez cilja. Bila je gladna. Naiđe tako na jednu rijeku, iz koje se žedna barem vode napila, a već su joj sile bile skoro potpuno klonule.

Kad je vidjela, da mora prenoćiti u šumi, napravi od suhog granja zaklonište, a na tle postavi maslinove grančice, da može malo otpočinuti... Plakala je za bogatom kraljevskom palačom svoga oca, gdje su je čuvali odlični stražari i služile brojne gospođe i gospođice. Mislila je o svojoj sjajnoj sobi s krasnim zastorima, mekanim dušecima i toplim pokrovima. Činilo joj se, da će ili umrijeti od gladi i žeđe ili da će je uhvatiti razbojnici ili da će je razderati divlje zvijeri... Međutim ipak nekako zaspi s kamenom pod glavom.

Oko ponoći povrati se lijepo vrijeme, prestane kiša, vjetar opane, studen se ublažila, a mjesec se pokazao blijed i čist. Kraljica se probudi i uzdrhta od straha. Zato se stane Bogu ovako moliti:

»Ako ti se, Bože, sviđa, da ja trpim u ovim mukama, rado ću sve učiniti i pretrpjeti radi tebe. Ali molim te, izbavi me od ove pogibli... i zavjetovat ću se zavjetom, koji ću uvijek održavati: nikada nikome ne ću odati, da sam kraljeva kći i nikada ne ću otkriti, da sam zakonita žena kralja Pipina, osim ako ne bi bilo potrebno da time izbavim svoje tijelo od obeščašćenja... Ići

ću do potrebe od vrata do vrata prositi milostinju.«

Izrekavši ovaj zavjet Berta malo okrijepljena opet legne i tako provede ostali dio noći.

PUSTINJAKOV SAVJET

Rano ujutro dade se Berta na put. Naiđe na stazicu, koja ju dovede do malenog pustinjačkog boravišta. Boravište joj se učini vrlo starim. Na vratima je bio bat. Uhvativši ga udari jedamput o vrata. Pustinjak nato otvori prozorčić. Berta ga ponizno pozdravi i zamoli, da je primi kao gosta. Začuđen, što vidi u toj zabitnoj šumi tako lijepu ženu, pustinjak pomisli, nije li ona moguće vila ili čarobnica. Prekriži se i upita je:

»Jeste li od strane Božje ili đavlove?«

»Gospodine, svoje sam srce Bogu poklonila. Pustite me da uđem i da malo ogrijem svoje mrzle udove, a onda ću vam ispričati, odakle dolazim.«

»Draga moja, ovamo ne smije ući nijedna žena ni zimi ni ljeti... tako kaže pravilo.«

Berta poče plakati. Pustinjak joj pruži svoj kruh, koji je bio crn i pun slame, jer on nije brašno prosijavao. Kraljica mu zahvali, ali je bila tako umorna, da nije mogla ni mrvice okusiti. Pustinjak uzdahne i suze samilosti padoše iz njegovih očiju. Rado bi on pustio da mlada gospođa uđe, ali njegova ljubav prema pravilu bila je i odveć jaka, a da bi ga on mogao prekršiti.

»Draga,« reče pustinjak, »nemojte se žalostiti, jer, ako se budete u mene pouzdali, naskoro ćete biti na sigurnom mjestu. Pođite onom stazom, pa ćete stići do kolibe cestara Šimuna i njegove žene Stanke. To su ljudi, čija je dobrota nadaleko poznata. Tu ćete se moći ukonačiti i dobro ogrijati. Nisam nikada vidio boljih ljudi od njih. Idite ravno onom stazom...

»Neka vam Bog, koji je stvorio nebo i rosu, plati, jer da sam još i dalje ostala u šumi, umrla bih,« zahvali se Berta.

Pustinjak je bio tako uslužan, te je otvorio svoja vrata, otpratio je malo i preporučio Bogu. Berta je nastavila put sama i puna novih bojazni. No naskoro sretne cestara Šimuna.

Čim ju je on opazio, zaustavi se. Videći na njoj odijelo sve trnjem poderano i zamazano od kiše i mokre zemlje sažali mu se. Pogleda njezino prelijepo lice i zadivi se. Pomisli, gdje na svijetu ima još tako krasna žena i što je vodi baš u ovu šumu. Pozdravi je.

»Gospodine,« reče Berta, »ako vam nije teško, pokažite mi put, koji vodi do kuće cestara Šimuna. Učinit ćete time dobro djelo, jer sam zalutala i gladna sam, a k tome sam i strahovito ozebla u ovoj šumi.«

»Draga moja, a tko ste vi? Recite mi!«

»Gospodine, reći ću vam ukratko... Znajte, da sam rođena u Alzaciji. Kći sam jednoga podvazala, imenom Klementa. U mojoj je zemlji vladao veliki rat. Moj otac je izgubio zemlju i mi smo sa svim svojim rođacima bili izagnani. Ja sada tražim kakav stan u tuđem kraju... Imala sam maćehu, koja me je mnogo i često tukla.

Prekjuče sam pobjegla od svojih roditelja. Veoma se za to kajem, jer sam mnogo otada pretrpjela. Malo prije mi reče jedan pustinjak, da idem do Šimuna cestara, gdje ću biti dobro ukonačena, ali, kao što vidite, ne znam puta do njega. Plemeniti, dobri gospodine, pokažite mi taj put.«

Tako je Berta njemu zatajila svoje podrijetlo, jer se na to bila zavjetovala.

»Ja sam onaj, koga tražite.«

Čuvši to Berta podiže svoje ruke da zahvali Bogu, jer od radosti nije mogla govoriti.

Šimun je povede svojoj kući i poviče svojoj ženi:

»Stanka, gledaj, kakav sam ti dar donio. Našao sam ovu gospođu u šumi, gdje je uz tolike opasnosti prenoćila. Čudim se, kako je izbjegla tolikim zvijerima. Sva se uzimila i posve je ogladnjela. Pomozi joj i pobrini se za nju što bolje možeš.«

Stanka primi za ruku Bertu, koja je tresla od studeni i bolesti. Povede je u svoju sobu, postavi pokraj vatre, a njezine dvije kćeri Izabela i Eglantina stadoše je trti, da se ugrije. Kćeri su bile jako dobre i uslužne djevojke te joj doniješe hrane. Ali Berta nije mogla jesti, toliko je bila oslabila. Plakala je od radosti pred vatrom, na koju je Šimun nabacao mnogo drva, da se sirotica što bolje ugrije. Svima se ražalilo, kad su je vidjeli plakati i svaki je nastojao da ju utješi. Upotrebiše sva sredstva, da se što prije i bolje oporavi. Kad se malo odmorila, upita je Stanka:

»Draga, što vam se dogodilo? Odakle ste došli kroz ovu gustu šumu?«

Berta joj ispripovjedi sve, kao što je bila ispripovjedila i Šimunu.

»Draga moja, loše ste učinili, kad ste radi maćehe napustili svoga oca.«

»Dobro govorite, toliko sam nesreća doživjela! Ipak me moji roditelji nisu potražili. Ja mislim, da oni za mene ne bi dali ni jednu suhu slamku.«

Tako je Berta i opet morala govoriti da održi učinjeni zavjet.

Čitav dan se Berta grijala kod vatre, a navečer je upita Stanka:

»Draga, nemojte se prestrašiti, ali recite nam, kako vam je ime?«

»Gospođo, zovu me Bertom.«

»Berto, veselite se, što ste ovamo došli. Imate isto ime kao i naša kraljica, koju je kralj Pipin uzeo za ženu.«

Čuvši to Berta malo se ganu i malo je trebalo, a da je njezino ganuće nije odalo. Pomalo se razabrala i ispripovjedila sve, kako je provela dan i noć u šumi, ali se jako kajala, što je svoje pravo ime rekla.

Šimun naredi, da se za nju spremi krevet. Ona zahvali na njihovoj lijepoj uslužnosti, ali uza sve to je mislila na kralja Pipina, Alistu, staru Margitu, koja ju je izdala, na zlobnog nevjernog Tyberta, zatim na svoju domovinu, svog oca kralja Cvjetka i slatku majku Liljanku. Ražalostila se time, a to je i Stanka opazila.

»Berto,« reče joj, »ne budite žalosni i ne mislite na svoju maćehu. Pustite to, jer ćete u našem stanu biti mirni. Ostanite kod nas, koliko hoćete. Tražite, što hoćete, i ništa vam ne će biti odbijeno.«

»Gospođo, ja ne mogu ostati mirna kod vaše dobrote i neka vas Bog nagradi za ono, što vam ja dugujem, a isto tako dobrog starca pustinjaka! Neka vaša i njegova duša budu danas blagoslovene!«

Tako je Berta ostala kod Šimuna i Stanke. Uživala je i ljubila te dobre ljude, a osobito je voljela Isabelu i Eglantinu. Svi su uživali u tome, što joj mogu pomoći. Bože moj, što bi bilo, da su znali, da je to njihova kraljica! Nije se dala služiti, nego se vladala, kao da je mala sluškinja. Bila je tako pametna, slatka, obzirna i dobra. Zato je i jesu svi voljeli. Stanka joj je više puta rekla, da je voli kao svoje kćeri.

Izabela i Eglantina su provodili svoje vrijeme vezući zlatom i svilom. Kad je Berta vidjela njihov rad, ponudila im se vrlo obzirno, ako hoće, da ih nauči jedno tkanje. Rekla im je, da je to naučila od svoje majke, koja je bila vrlo dobra radnica.

»Berto, bit ćemo vam osobito zahvalni,« reče Izabela.

Berta je bila vrlo vješta poslu. Videći njezin rad djevojke se začudiše.

»Izabelo,« reče Eglantina, »prema njoj smo prave neznalice. Idem da pokažem ovo tkanje



Berta je bila vrlo vješta poslu

majci. Ako nas Berta ostavi, bit će to za mene prava žalost.«

Ona odleti svojoj mami:

»Majko, Berta je najbolja radnica, što sam je ikada vidjela. Znaj, ako ona ode odavle, ja ću s njom ići.«

»Šuti, mala moja, ja ću je zadržati. Ako ne bude htjela ostati, udat ću je ovdje. Moramo oko toga sve tri nastojati.«

Eglantina se nasmiješi.

»Majko, ja ću zahvaljivati Bogu, što imam uza se tako dobru drugaricu. Nikada nisam vidjela tako slatke prijateljice. Milija je od svibanjske ružice.«

Stanka ode sa svojom kćerkom Eglantinom, koja je sva vesela kao dijete skakala. Našla je Bertu, gdje radi neki vrlo fini rad. Kad ju je Stanka vidjela, reče joj veselo:

»Berto, u mojoj kući ničega nema, što ne bi bilo i za vas. Ostanite u mojoj službi, i ne bila Stanka, ako vam ne ću platiti dobro!«

»Gospođo, kad vi to hoćete, ostat ću kod vas i dobro ću vas služiti, pa bilo i u najtežem radu. Blagosloven bio čas, kad sam vas prvi put ugledala!«

Berta ostane kod Šimuna i Stanke devet godina i po. Živjela je pobožno i skromno. Bili su to vrlo dobri i pobožni ljudi. Voljeli su je kao svoje dijete.

LAŽNA KRALJICA

Kralj Pipin je dugo boravio u svojoj lijepoj vili u Parizu. Držao je, da ima za ženu kćer ugarskog kralja. Ni izdaleka nije mislio, da bi to bila sluškinja. Rodila mu je dva sina: Renfra, koji je kasnije postao veliki varalica, i Hedra, koji je također postao vrlo loš i nepošten čovjek.

Alista je postala omražena u cijeloj državi, jer je slušajući svoju majku čestoput bila vrlo lošeg vladanja. Nametnula je poreze, koji su tištili narod i siromašili zemlju. Pa i sam Pariz je bio podvrgnut velikim porezima, koje je ona tako okrutno ubirala. Jer ako se nešto nepromišljeno uredi, to se poslije lako ne opoziva, pa i kad netko moli i zaklinje. U zemlji nije bilo samostana ni opatije, od koje ona nije ubirala velike prihode. Štogod je ona činila više nepravda i zlodjela, to je njezina majka bila veselija.

Narod je bio vrlo žalostan, kad mu je lažna kraljica na silu otimala njegovo dobro, ali nitko nije smio protusloviti. Progonila je okrutno narod. U njoj nije bilo ni trunka pravednosti i poštovanja zakona. Kad bi koji trgovac došao u Pariz, Tybert bi ga dao po stražarima uhvatiti i spremiti u zatvor. Ostao bi tu toliko, dok ne bi za skupe novce bio otkupljen. A svaki je volio i izgubiti svoje, nego li venuti i na koncu umrijeti u tamnici.

Na taj način su se Alista, Tybert i Margita domogli velikog bogatstva, jer je kralj imao povjerenje u njih i na sve je pristajao, što bi se njima

sviđalo. Smijali su se pomišljajući na silna svoja bogatstva, ali bolje bi im bilo, da su plakali.

Siromasi bi govorili:

»Tako je lijepa, da nije moguće ljepše naći, ali što zato, kad je tako zla!«

Čudili su se, kako je ne vide da ide u crkvu. I zbilja, otkako se ona s majkom i Tybertom dogovorila o izdaji njihove gospođe, ni jednu misu nisu mogli čitavu slušati.

Kralj Pipin je dvaput poslao poslanike u Ugarsku. Donosili su kralju Cvjetku i kraljici Liljani dobre novosti, a oni bi ih bogato nadarili.

Četrnaest mjeseci iza Bertine udaje stigne ih velika žalost, jer im umre dvoje djece, te je Berta ostala jedina njihova baštinica.

Dugo poslije toga, jedne se nedjelje naveče kralj Cvjetko nalazio u jednom velikom dvorcu. Kraj njega je bila kraljica Liljana, koja se jako žalostila, što nije mogla vidjeti svoje kćeri Berte.

»Ženo,« reče joj kralj, »osim Berte nemamo baštinika. Komu će pripasti naše kraljevstvo poslije nas? Htio bih, da ovdje kod nas bude mali Hedro. Dat ćemo mu svoje zemlje i svoja dobra, i on će biti ugarski kralj. Pošaljimo u Francusku poslanike, da ga dovedu, ako mu kralj Pipin bude htio dobro.«

»Ja sam zadovoljna i to mi se jako sviđa,« reče kraljica Liljana.

Slijedećeg utorka poslaše kralj Cvjetko i kraljica Liljanka u Francusku jednog pouzdanog glasnika. Nadaleko nije bilo takvog glasnika. Na putu nije gubio vrijeme pijančevajući i zabavljajući se. Kao nijedan drugi shvatio bi on ozbiljno povjerenu zadaću od svoga kralja gospodara i na taj način izvršio bi i najteže naloge.

Tako i ovog puta uzjaha hitra vranca i ravno prema Francuskoj, gdje je našao kralja Pipina u Turu na Loari, i pozdravivši ga uljudno preda mu pismo kralja Cvjetka. Skinuvši pečat kralj Pipin pročita pismo. U njemu je našao ono, što su kralj i kraljica predlagali za njegova mlađeg sina.

»Mi ćemo naskoro umrijeti,« pisali su oni. »Još nekoliko godina i naš će konac doći, a ne ćemo imati drugog baštinika do Bertice, za koju osjećamo toliko ljubavi.«

Pročitavši kralj Pipin pismo bio je dirnut. Pobrinuo se za glasnika, da počine i da se okrijepi, a kasnije ga povede lažnoj kraljici, jer je i za nju imao pismo. Lažna kraljica se jako poveselila čuvši, da kralju Cvjetku nije ostao nijedan baštinik osim Berte. Ipak, kako je bila lukava, poče plakati, a i Margita je mnogo uzdisala.

Sutradan se glasnik spremao na povratak. Oprosti se od lažne kraljice. Ona mu dade pismo voskom zapečaćeno. Pričinjala se žalosnom i zaplakanom.

Iza toga otiđe glasnik u sjajnu sobu kralju Pipinu, koji mu reče:

»Prijatelju, ti ćeš se vratiti u svoju zemlju. Pozdravi s moje strane kralja Cvjetka i kraljicu Liljanku. Tako mi imena, žao mi je, što su tako

osamljeni bez nasljednika, i htio bi ih utješiti, ali što se mog sina Hedra tiče, to nije moguće, jer bi njegova majka postala nesretna onoga dana, kad bi on otišao. Uzaludno je, da se već o tome govori, jer je stvar tako zaključena.«

Glasnik shvati, da je posao obavljen i da ga je uzaludno kralj Cvjetko slao u Francusku. Žalostan se oprostio i jureći pohitio svojoj domovini.

Vrativši se natrag ispriča kralju:

»Veličanstvo, od djece kralja Pipina ne će tvoje kraljevstvo nikada biti branjeno, zato treba izabrati drugo koljeno.«

Čuvši kralj te riječi ražalosti se, on, kraljica Liljanka i cijeli narod.

PUTOVANJE KRALJICE LILJANKE

Jedne noći usni kraljica Liljanka vrlo žalostan san. Sanjala je, da joj je neki medvjed pojeo desnu ruku i desnu nogu, a neki orao da joj je sjeo na lice. Prestrašena snom probudi se i pripovjedi kralju Cvjetku sve, što je usnula:

»Dragi moj, molim te, dozvoli mi, da još ovog Uskrsa otiđem u Francusku. Jer ako ja ne budem mogla vidjeti svoje kćeri Berte, koju toliko ljubim, moje će srce puknuti od žalosti.«

»Draga, kako bismo mi mogli biti toliko dugo rastavljeni?« upita kralj.

»Dragi moj, osam godina je prošlo, a ja nisam vidjela svoju kćer!«

Kralju se ipak ražalilo i poslije dugog pregovaranja pristane, da kraljica ode u Francusku, ali pod uvjetom, da sobom natrag dovede Hedra ili Renfra. Ona na to prista i obeća, da će nastojati oko toga što više bude mogla.

Kraljica pođe na put sa stotinu dobrih vitezova. Kralj je naime htio da u Francuskoj vide, kako je on moćan. On ju je pratio dan i po hoda, zatim je zagrlio, preporučio Bogu i povratio se natrag u svoj grad...

Prešavši mnoge zemlje, velike šume i mnoga jezera i rijeke stiže napokon kraljica Liljanka u Francusku. Očekivala je, da će biti lijepo primljena, ali posvuda na njenom putu, gdjegod bi doznali, da je ona mati njihove kraljice, bila je od naroda proklinjana.

»Neka umre ona, koja je dala na svijet kraljicu, koja nas svih bije i zlostavlja!« vikali su sa svih strana.

Kraljica Liljanka dozna na taj dačin, koliko je njezina kći bila omražena u cijeloj Francuskoj. Vrlo se začudi i prestraši. Da je njezina Berta toliko zla? Berta okrutna, nepravedna i nepoštena? Pa to su same laži i ona zna, da je to posve nemoguće. Izvidit će ona tu stvar i vratiti svakome, što je njezina kći dužna, i bacit će sve krivo stečeno...

Sa svih su strana neprestano dolazili ljudi, koji su se žalili na Bertu: jednome je ona oduzela novac, drugom konja. Srdžba kraljice Liljanke rasla je svakog časa. Stala je proklinjati sve stvari i sve zlato svoje kćeri.

Konačno se ipak približila Parizu. Bila je obučena u skupocjeni crveni grimiz, ali je u svojoj duši bila tužna.

»Ah, gospode Bože, odakle to, da je moje dijete, koje je bilo tako umiljato, najednom postalo tako omraženo svima? Kad je od mene otišla, bila je prava dobrota. Kako je mogla svoju čistu dušu tako gadno okaljati!«

Jedan glasnik doleti kralju i javi mu, da je ugarska kraljica došla u njegov grad. Sav veseo poleti kralj da sam javi veselu vijest lažnoj kraljici. Ona se lagano nasmije pričinjajući se zadovoljnom i veselom, ali njezino srce bijaše ogorčeno. Kralj ode, a lažna kraljica dade hitro pozvati svoju majku i Tyberta, jer sama nije znala, što da radi u tako velikoj opasnosti. Troje nesretnika sastaše se na savjetovanje u sobi lažne kraljice Aliste. Ona je držala, da je već sve izgubljeno, njezin rođak je bio veoma uznemiren, ali se stara nije dala smesti. To je za nju bila sitnica!

»Nemojte očajavati, ja imam jedan dobar prijedlog. Ti se, Alista, učini bolesna, pa kad ona dođe, ne izlazi iz svog kreveta.«

»Gospođo, samo se vi možete tako nešto pametno dosjetiti. Bez vas mi dvoje ne bismo vrijedili ni pare!« reče Tybert.

Alista nato naredi, da se spremi njezin krevet, zatim legne pričinjajući se bolesnom, jer se već dobro bila naučila hiniti. Međutim se stara Margita ipak tresla od straha. Bojala se, da se njezina kći ne oda. Sjela je stoga kraj nje i iza dugog promišljanja ovako joj rekla:



Konačno se približila Parizu

»Draga kćeri, znaš li ti, na što ja sada mislim? Neki Židov me naučio jednom, kako mogu izvaditi iz jedne poljske biljke opasni otrov. Idem brzo da naberem te biljke... i već ću ja naći načina, da umorim Liljanku. Dat ću joj taj otrov među jabukama ili trešnjama.«

»Majko,« reče Alista, »tvoj prijedlog nije dobar. Bilo bi bolje, da se ja dignem i da pobjegnemo, jer ću ja inače biti prepoznata po svojim nogama. Nemam ni polovicu nogu i peta Bertinih. Natovarimo konje šipkama zlata i srebra... i pobjegnimo. Ostavit ćemo moja dva sina njihovu ocu. On ih ne će pustiti da umru, jer oni to nisu zaslužili. Začas ćemo biti na putu. Ići ćemo u koju daleku zemlju i povesti sobom Tyberta. Tamo ćemo posuđivati ljudima novac na kamate i postati vrlo bogati... Drukčije ne bismo nikako izbjegli smrti.«

»Za Boga,« poviče stara, »ne smijemo nikako da bježimo. Pusti to meni. Izbavit ćemo se lako: otrovat ćemo kralja Pipina s njegovom lijepom Liljankom... Ja ću međutim zastrijeti prozore gustim zastorima. Ti budi mirna, a ja ti se kunem, da se na tebi ništa ne će vidjeti — takav će biti mrak u tvojoj sobi.«

»Majko, ja ću te poslušati, i neka Bog dade, da sretno izmaknemo pogibelji!« reče kći.

Tada Margita zastre vrata i prozore gustim zastorima. Ostavi Tyberta, da dobro pazi, a zatim se plačući vrati kralju Pipinu.

»Što je novo?« upita kralj.

»Veličanstvo, dogodilo nam se zlo. Gospođa kraljica iznenada je legla i teško će već ustati. Ne znam, na čemu boluje, ali bolest tako napreduje, te se bojim, da bi kraljica Liljanka mogla još na vrijeme doći.«

Čuvši to kralj ražalosti se, a vijest se raširi brzo po čitavom gradu. Kraljica je bolesna, kraljica umire. Svak se tome veselio.

»Bog prokleo onoga, koji je nju prvi spomenuo i doveo našem kralju! Bog smeo onoga, koji donese lijek, da ona ozdravi, jer nikada nevrednija žena nije jela kruh i pila vino!« To se čulo iz mnogih ustiju. Tolika je mržnja bila na njihovu kraljicu.

Dok se kralj Pipin žalostio, dođe glasnik kraljice Liljanke. Javi kralju, da se njegova gospodarica nalazi na vratima grada, ali prije nego pređe kroz gradska vrata, slušat će svetu misu na Montmartru... Kralj se požuri da ode ususret kraljici Liljanki. Povede sobom djecu Renfra i Hedra. Pratili su ih nadbiskupi, biskupi, vojvode i plemići i svi velikaši s dvora... Kralj je bio žalostan radi nagle kraljičine bolesti.

Na Montmartru dočekaše kraljicu Liljanku. Ponizno je pozdraviše, a ona im lijepo odzdravi. Poljubi kralja, a zatim brzo upita:

»Što radi moja Berta?«

»Gospođo kraljice, reći ću vam istinu. Kad je doznala, da joj dolazite u pohode, vrlo se razveselila. Od radosti toliko joj se srce uznemirilo, da se nije mogla iz kreveta dići. Ali kad vas vidi, bit će joj opet dobro!

Kraljica se jako ražalostila čuvši za bolest svoje kćeri. Kralj Pipin nastojaše da je po mogućnosti što bolje utješi, a kraljevi sinovi siđoše s konja da uljudno pozdrave svoju baku. Ali začudo, kraljica je bila prema njima neobično hladna, jedva da ih je pozdravila. Ona, koja je bila poznata po svojoj dobroti i ljupkosti, njih je pozdravila, a da ih ni poljubila nije. Velikaši, koji su se blizu nalazili, pogledaše se međusobno i rekoše u sebi:

»Kraljica ima tvrdo srce kao i njezina kći.«

Poslije svete mise kraljica uzjaši na konja, s desne njoj išao je kralj Pipin, zatim biskupi i velikaši te cijela pratnja. Uputiše se kroz krasni Pariz. Kraljici se grad neobično svidio. Gledala je s udivljenjem tvrđave, palače i kuće velikoga grada, zatim rijeku Senu, koja je vijugavo išla kroz široku dolinu punu vinograda. Divila se i čudila, u kakvom lijepom gradu stanuje njezina kći.

Grad je bio prekrasno iskićen. Ulica sv. Denisa bila je zastrta dragocjenim sagovima. Na prozorima su stajale gospođe obučene u svoje najljepše haljine. Veliko mnoštvo ispunjalo je cijelu ulicu, jer su svi građani Pariza htjeli vidjeti kraljicu Liljanku, ali nitko joj nije klicao. Svi su šutjeli i u sebi je proklinjali radi zločeste kraljice, za koju su mislili, da je njezina kći.

Kad je kraljica Liljanka sišla s konja pred kraljevom palačom, dotrča Margita i baci se kao luda pred kraljičine noge. Kraljica ju je odmah prepoznala i podigla. Plačući poljubi je i upita:

»Margito, gdje je moja kćerka? Daj, molim te, da je čim prije vidim.«

»Gospođo, u nesretni sam dan rođena, jer je vaša kćerka bila toliko vesela radi vijesti, da vi dolazite, da poslije toga nije uopće izlazila iz kreveta. Toliko vas je dugo i jako željela. Dobro bi bilo, da pustite, neka počiva do večeri.«

Zatim se Margita povrati svojoj kćeri Alisti ostavivši kraljicu Liljanku svu u strahu. Kralj ju je ljubezno tješio.

Na drugoj strani su se stolovi već pospremali. Četiri stotine vitezova prisustvovalo je ručku, da time što bolje počaste ugarsku kraljicu i njezine ljude. Čim je ručak svršio, nestrpljiva kraljica Liljanka odmah ode da nađe svoju kćer. Ali stara Margita zapriječi joj put rekavši:

»Gospođo, obećala sam kraljici, da vi ne ćete prije večere doći. Ovaj čas je malo zaspala. Za Boga, vratite se!«

»Ostat ću ovdje, i ne ću se vratiti, prije nego vidim svoju kćer. I makne se, da sjede pod jedan cvjetni grm nasred krasne livadice, baš kraj Margitine sobe. Zatim upita staru:

»Reci mi, molim te, zašto se sve u čitavoj ovoj zemlji, staro i mlado, tuži i proklinje Bertu? To nije lijepo! Tako i ona i ja ispadamo vrlo ružno.«

»Gospođo, lažu oni, koji su vam to rekli. Nikada bolja gospođa nije nosila na svom prstu kraljičin prsten...«

Zatim kraljica pređe na drugo:

»A gdje je tvoja lijepa kći Alista?«

»Gospođo, umrla je netom smo ovamo stigli. Ne znam, šta joj se bilo primilo na lijevoj strani prsiju, ali mislim, da je to bila kuga. Dala sam je tajno sahraniti pokraj jedne stare kapele. Gospođo, jako sam radi toga žalosna, jer je bila dobra, ljupka i živahna.«

Za dva dana kraljica Liljanka ne uspije da uđe kod kraljice, jer su Margita i Tybert izmišljali sva moguća sredstva da je od toga odvrate. Konačno ne mogavši više podnijeti, da ne vidi svoje kćeri, prisili Tyberta, neka otvori vrata. Jedna mlada djevojka nosila je svjetiljku, da se vidi. Ali stara Margita uhvati štap i počne je tući govoreći:

»Glupa djevojko, nosi mi se, moja gospođa hoće da spava. Ona nikako ne može podnositi svijetla.«

Djevojka pobjegne. Staričino se ponašanje kraljici Liljanki upravo zgadilo, ali želja, da vidi svoju kćer, bila je tolika, te ništa ne reče.

Konačno kraljica Liljanka ipak dođe do kreveta lažne kraljice.

»Majko,« reče ona tako slabašnim glasom, da se jedva moglo čuti, »dobro mi došla, što radi moj otac?«

»Draga kćeri, bio je vrlo dobro, kad sam se s njime rastala.«

»Bog neka je blagosloven, majko, ali da znaš, kako mi srce krvari, što te ne mogu svečano primiti. Čini mi se, da ću radi toga umrijeti.«

Lažna se kraljica toliko prestrašila, da joj je čitavo tijelo drhtalo. Uza svu tamu nastojala je da se što više udalji od kraljice Liljanke.

»Kćeri moja, meni nije dosta, da te samo ovako gledam u tami.«

»Majko, baš radi toga toliko trpim te sam postala žuta kao vosak. Liječnici mi rekoše, da me svijetlo ubija, a isto tako i govor. Ništa mi ne škodi više nego to. Ne usuđujem se da ti to rečem, ali molim te, da me razumiješ; toliko radi toga trpim. Ostavi me, da mogu otpočinuti.«

Shvativši, da njezina kći želi, da ona ode, kraljicu Liljanku zaboli do u dno srca.

»Bog mi bio u pomoći,« poviče, »nije moguće, da je to moja kći. Pa bila napola mrtva, Berta bi se digla da me zagrli. Bila bi sretna, što me može vidjeti.«

Srdžba kraljice Liljanke postane tako jaka, da više nije mogla čekati. Podiže se, potrči prema vratima, pozove svoju pratnju, koja ju je čekala:

»Dođite! Za Boga, ja nisam našla svoje kćeri. Lagali su mi, ali ja ću vidjeti, što je na stvari.«

Tybert, koji je čuvao na vratima, problijedi od straha. Kraljica Liljanka dade odmah skinuti guste zastore, koji su zasjenjivali prozore.

»Gospođo,« reče stara, »imajte milosrđa, za ljubav svoga djeteta, jer ćete je vi ubiti.«

»Šuti, stara, ja više ne slušam!«

Otvorivši prozore dođe kraljica Liljanka krevetu, povuče pokrov objema rukama i povuče tako jako, te potpuno otkri lažnu kraljicu. Tada vidje njezine noge i srce joj htjede pući.

Lažna se kraljica pokrije pokrovom i brzo se podiže iz kreveta, ali je kraljica Liljanka uhvati za njezine plave kose i baci o zemlju. Na Alistin krik dotrčaše žene, da je oslobode iz ruku kraljice Liljanke, a ona pobježe u jednu drugu sobu, gdje je njezini ljudi primiše.

Kraljica Liljanka poviče:

»Ljudi, izdajstvo, izdajstvo! To nije moja kći. Jao, kuku meni! To je kći služavke Margite, koju sam ja sama kod sebe odgojila. One su ubile moje dijete, koje me tako jako ljubilo.«

Jedan glasnik poleti da sve to javi kralju. Pipin doleti s mnogim velikašima. Svi su bili osupnuti i nitko nije smogao ni riječi od začuđenja.

KAZNA

Kraljica je Liljanka bila užasno uznemirena. Čim vidje kralja Pipina, upita plačući:

»Pipine, gdje je moja slatka, plavokosa, dobro odgojena i skromna Berta? Ako mi ne rečeš, ja ću poludjeti. Nije moja kći ona, koja je ležala u krevetu, to je kći Margite! Sigurno već gleda, kako da pobjegne. Pošalji ljude za njom i pazi, da ni ona ni njezina mati ne umaknu.«

Kralj Pipin uvidje, kako je bio prevaren. Upozna, kako su oni zamijenili Bertu i kako su je grdno prevarili. Od žalosti skoro izgubi pamet.



Tada vidje njezine noge . . .

»Jao, Berto, moja draga prijateljice, kako sam se prema tebi zlo ponio! Ali platit će mi oni, koji su te na taj način izdali. Bojim se, da te Tybert nije ugušio ili da ti nisu odsjekli glavu. Oh, taj zlobnik i ta stara vještica. Ali da, čim se razdani, primit će dostojnu plaću za svoju ludost.« Uzdisao je i plakao kralj i nije se mogao utješiti.

Kralj uđe u veliku sobu sa stropom azurne boje, sjede na stolicu i pozove velikaše:

»Gospodo, ne bi li bilo najbolje, da sluškinja bude odmah stavljena na muke i smrt?« upita kralj.

»Veličanstvo, bilo bi bolje, da ona prije svega ispovjedi, što se s Bertom dogodilo,« odgovoriše velikaši.

Potražiše staru Margitu, koja se tresla u strahu. Dovedoše Tyberta i lažnu kraljicu Alistu. Baš je toga dana bilo ružno vrijeme. Sijevalo je i grmjelo.

»Ah, prokletnice, ti si izdala dobru Bertu. Sada ispričaj sve, kako si to napravila. Priznaj, jer ako si tijelo izgubila, barem dušu spasi,« govorio je ražalošćeni kralj.

Svezaše je i stisnuše joj gvožđem oba palca, da prizna.

»Ah, kralju Pipine,« moljaše ona, »oslobodite moje ruke i reći ću sve, što želite znati.«

Otpustiše joj palce i stara prizna izdajstvo. Kralj i velikaši osudiše, da mora biti spaljena.

Tada progovori Tybert:

»Veličanstvo, svetoga mi Vincencija, ja nisam Bertu ubio. I da rečem istinu, Morant me je spriječio: to je prava istina i nimalo ne lažem. Ostavili smo je među zvijerima, kojih ima vrlo mnogo u šumi, s medvjedima, veprovima i vukovima. Ostavili smo je samu. Sigurno je mrtva, ali ja je nisam ubio.«

Svi su prisutni plakali.

Zatim se diže lažna kraljica i reče kralju:

»Vi dobro znate, veličanstvo, da ja tu stvar nisam zamislila. To je došlo od strane moje zle majke, koju neka Bog uništi! Radi nje smo svi mi došli u ove muke.«

Kraljevi se dvorjani toliko razbjesnješe na staricu radi Berte, da su odmah naložili veliku vatru. Jedni su donosili drva, drugi poticali, a mnogi među njima su se bijesno nasladivali.

»Ah, naskoro će stara primiti plaću za svoj posao. I zaslužila je. Tko je zamislio takvo izdajstvo, pravedno je, da se i pokaje.«

Baciše u vatru nesretnu staricu. Međutim se njezina kći u strahu valjala po tlima moleći za sebe kraljevo milosrđe.

Kad je stara bila mrtva, dovedoše Tyberta, privezaše ga konju za rep i svom silom potjeraše, dok Tybert nije bio mrtav.

Kralj je htio da lažnu kraljicu Alistu kamenuju, ali na molbu velikaša ipak pristane, da se to ne učini radi njezine dvoje dječice. Bila je želja sviju, da ona ostane živa, jer su se mnogi bojali za djecu.

»Veličanstvo,« reče Alista bacajući se kralju pred noge, »hoćete li mi udovoljiti jednoj molbi: dozvolite mi, da se nastanim na Montmartru. Tamo ću postati opatica. Znadem dobro čitati i pisati. Za ljubav mojih dvaju sinova poklonite mi nešto od prikupljenog imetka. Kad moji sinovi budu veliki, ja ću ih dobro oženiti, a vi ih kralju učinite vitezovima, jer su vaša djeca.«

Kralj udovolji njezinoj molbi. Sluškinja odvede sve svoje na Montmartr. Osam dana su njezino blago vozili na kolima. Toliko je bila prikupila čistog zlata i srebra, a da se ni ne spominju druge njezine stvari.

KRALJ TUGUJE

Kralj se Pipin nikako nije mogao primiriti, što je izgubio dobru i skromnu Bertu, a uza nj je i kraljica Liljanka bivala iz dana u dan sve tužnija. Mislila je, šta će na sve to reći njezin muž, kralj Cvjetko, koji je Bertu tako radosno udao u tuđu zemlju. On je dosad bio izgubio jednu kćer i brata, a jedinu je nadu polagao u svoju dragu Bertu. No eto i ona, posljednja njegova nada, umrla je neznanom i sigurno strašnom smrću... Tako je ona razmišljala ne mogavši se nikako utješiti. Kad je dovršila svoje poslove, odmah se odluči na povratak u svoju zemlju.

Kralj Pipin dade sve lijepo udesiti, da joj bude daleki put što ugodniji i lakši. U podne jednoga dana bila je postavljena na skupocjenu nosiljku, koja se nalazila između dva dobra konja. Kralj



Privezaše ga konju za rep . . .

ju je pratio i mnogi građani. Rastanak je bio vrlo tužan. Pun boli i izgubljenih nada, pun sjećanja na dobru Bertu, koja je mjesto veselja i uživanja tako žalosno svršila. Kralj je molio kraljicu, neka ga opravda pred kraljem Cvjetkom, jer da na njemu nema krivnje, a kraljica se u sebi žalostila misleći, kako i na koji način će kazati svom mužu tužnu novost.

Požuri se, da stignu u svoju domovinu do svetog Ivana. Kad su javili kralju tužnu vijest, on nije smogao ni jedne riječi. Bio je potpuno izgubljen od boli. A s njime je tugovala cijela njegova kraljevina. U svakoj ulici su građani javno čupali svoje kose od tuge. Spominjahu s ljubavlju Bertu, koja je toliko voljela siromahe i tako ih rado hranila i odijevala...

*

Čim se kralj Pipin povratio u Pariz, pozove sebi Moranta i dva njegova druga. Tri vojnika dođoše vrlo rado. I oni su plakali za dobrom Bertom.

»Morant,« reče kralj, »vi ste išli s mojom ženom, kad je bila odvedena, i bez vas bi joj bila glava odsječena. Uvjeren sam, da su je zvijeri pojele, jer, kad bi bila živa, povratila bi se. Ali ja sada hoću da se vi povratite u tu šumu, gdje je bila odvedena i da raspitate u čitavoj okolici, da li je tko našao Bertu i da li ju je itko sreo, poslije nego ste je vi ostavili u šumi. Kad bi se našlo barem nešto od nje, pa bilo to i njezino odijelo, znajte, da bi taj ostatak bio za mene najdragocjenija stvar na ovom svijetu. Za Boga, koji je stvorio nebo i rosu, učinite sve, što vam rekoh, i ne će vam trud biti uzaludan, kraljevski ću vas nagraditi.«

Vojnici obećaše učiniti sve, da utješe i udobrovolje kralja. Sutradan pođoše ravno prema dolini, gdje su Bertu bili ostavili. Raspitivali su se kod svakoga, koga su sretali. Čitavim krajem prosu se glas, da se traži francuska kraljica, koja je izgubljena u šumi... Petnaest dana tražio ju je Morant sa svojim drugovima, ali niti su je našli niti išta o njoj doznali.

Nova vijest stiže i do cestara Šimuna. Žena Stanka postane zabrinuta. Ode mužu Šimunu govoreći mu:

»Šimune, glave mi moje, ako mi nismo našli kraljicu Bertu. Duboko sam o tome uvjerena. Ja ću joj javiti novost.«

»Pristajem,« odgovori Šimun, »moguće, da ti imaš pravo.«

Pozvaše k sebi Bertu. Šimun joj ispriča nezgodu, zlo i nesreću, koja je zadesila kralja Pipina.

»Berto, je li istina, da ste vi preda mnom prava naša kraljica, priznajte mi, molim vas!«

Kada Berta ču Šimuna, užasno se uznemiri radi svog zavjeta.

»Gospodine, ja vas dobro razumijem, ali ja nisam kraljica. Zašto bih ja to krila, da sam ja kraljica? To bi bilo bez razloga.«

Šimun i Stanka joj povjerovaše.

Morant se sa svojim drugovima vrati u Pariz žalosnom kralju.

»Veličanstvo, željno smo tražili gospođu kraljicu. U čitavoj šumi i čitavoj okolici ne nađosmo živa čovjeka, bio on vitez ili građanin, seljan ili varošanim, rezbar ili ugljenar pa i čuvar živine u šumi, a da mu nismo ispričali cijelu stvar. Tražili smo po imanjima, slamnatim kućama, samostanima i crkvama. I opet ne znamo ništa.«

Kralj se još više ožalosti, a tri vojnika od tuge, što su ostavili kraljicu u šumi, odoše u pustinju daleko preko mora, da čine pokoru. Sam se Morant kasnije vratio u Francusku, a druga dvojica umriješe u poganskoj zemlji.

KRALJ PIPIN PRETRAŽUJE ŠUMU

Jednoga dana navrati se kralj Pipin u neki grad, u kome još dosada nije bio. Dok je boravio u gradu, dođe k njemu bavarski vojvoda Naim, da ga posjeti. Naim je imao sobom trinaest drugova. Svi se pokloniše kralju na pozdrav, a vojvoda Naim započe:

»Dobri kralju, dolazimo tebi iz daleke zemlje. Sin sam bavarskog vojvode i on nas šalje k tebi, da nas ti sam učiniš vitezovima i nitko drugi. Čim to učiniš, dobri kralju, mi ćemo se potpuno staviti u tvoju službu.«

Čuvši kralj Naima, zavolje ga i zadrža kod sebe sa svim njegovim drugovima i obeća, da će ih učiniti vitezovima. Naim ostane od tada na kraljevu dvoru i pokaza se mnogo puta vrlo mudar i razborit te posta kraljev savjetnik. Svatko ga je volio, a čestoput je i kralju Karlu Velikom štošta lijepa savjetovao.

Na Duhove Naim i njegovi drugovi budu učinjeni vitezovima. Kralj u njihovu čast dade prirediti turnir u lijepom predjelu blizu šume. Vojvoda Naim i njegovi drugovi pokazaše se pri toj zgodi vrlo odvažnima.

Međutim je i poslije toga kralj Pipin ostao tužan. Njegovi su mu doglavnici savjetovali, neka uzme drugu ženu, ali on im je više puta odgovorio:

»Gospodo, ja sam ljubio svoju prvu ženu, ali Bogu se nije sviđjelo, da od nje imadem nasljednika. Ona umrije, i uzeh tada skromnu Bertu, ali sam je nažalost malo uživao, i radi toga sam toliko tužan, da više nikada druge žene ne ću uzeti. To mi ne dozvoljava sjećanje na nju, dobru Bertu.«

Nitko se nije usudio da što više o toj stvari kralju govori. Kralj se otada bavio mnogo lovom... Baš tada se dugo nalazio u šumi Mans. Njegovi dvorjanici nađoše jednoga dana velikog jelena, kojeg je Pipin progonio dugo na lovačkom konju posve sam, tako te se vrlo udaljio od ostalog društva.

U toj istoj šumi na četiri do pet dohita luka od Šimunove kuće nalazila se na jednoj čistini vrlo stara kapelica. Tu je Šimun slušao misu sa svojom obitelju. Toga dana se Berta nalazila u kapeli. Klečeći iza oltara molila je Boga i bl. Djevicu Mariju za svoju majku i oca, za kralja Pipina i cijeli narod. Stanka i njezine kćeri ne

vidješe Bertu iza oltara. Držali su, da je otišla. Na taj je način Berta neopaženo ostala dalje moliti.

Konačno i Berta opazi, da je sama. Uze krunicu i molitvenik i žureći se izađe iz kapele. I u tom se času nađe pred kraljem, koji je lutao šumom tražeći svoje društvo. Čim je kralj Pipin ugledao Bertu, približi joj se i vrlo je uljudno pozdravi. Berta mu odzdravi.

»Gospođo,« reče kralj, »ne bojte se, ja sam čovjek francuskog kralja. Zalutao sam. Znadete li vi ovdje nekoga, ko bi mi znao pokazati put?«

»Gospodine, tamo se naprijed nalazi Šimunova kuća. To je uman i pošten čovjek, koji će vas, to sam sigurna, dobro uputiti.«

»Najljepša hvala, draga gospođo!« zahvali se kralj.

Kralju Pipinu se nije dalo ići naprijed. Svidjelo mu se lijepo Bertino lice i srce se njegovo odmah napuni ljubavlju. Siđe s konja da se porazgovori s ljepoticom. Ona mu je na pitanja vrlo pristojno odgovarala, ali iz svega se vidjelo, da je kraljeva prisutnost smeta.

Dan je bio vedar i lijep. Berta je pod velikim zelenim drvećem izgledala upravo čarobno. Kralj joj stade govoriti:

»Dođite sa mnom u Pariz. Darovat ću vam mnogo blaga, nitko vas nikada ne će mučiti, i štogod zaželite, bit će vam ispunjeno.«

Sve je to Bertu vrlo uznemirilo. Žalila je, što je ostala sama u šumi ... Kralj je opazio, da se ona plaši.

»Čovječe, za ljubav Božju, pustite me da odem. Vi ste učinili, da sam ovdje predugo ostala, i radi toga će moj stric Šimun biti prisiljen da ruča u nevrijeme, a on poslije ručka mora još ići u šumu,« reče Berta.

»Zašto ste sami ovdje u šumi?« upita kralj.

»Gospodine, ne ću vam kriti. Došla sam jutros, da u ovoj kapeli sa svojim stricem Šimunom slušam svetu Misu. Bila sam u jednom kutu i tu sam ostala neopažena, kad su drugi već otišli.«

Slušajući sve to u kraljevu srcu je ljubav postajala sve jačom. Ponovo pokuša da je nagovori, neka pođe s njim.

»Draga, idite sa mnom u Pariz. Ja sam načelnik u kraljevskom domu, bogat sam i moćan, a vi ćete biti bogata i od svakoga čašćena.«

Kralj Pipin nije bio vičan da mu se itko protivi. Njegovo nasrtanje dirnulo je Bertu i ona stane plakati. Videći, da je jaki lovac skočio na konja i da je hoće na svaki način sobom povesti, mislila je samo na to, kako da se izbavi iz opasnosti i kako da mu pobjegne, te u strahu prekrši svoj zavjet i poviče:

»Natrag, gospodine, ja vam zabranjujem da me dirate, jer ja sam francuska kraljica, žena kralja Pipina. Moj je otac kralj Cvjetko, a moja majka kraljica Liljanka.«

Kralj problijedi:

»Draga, ako je tako, kao što govorite, ja vas ne bih pustio ni za što na ovom svijetu.«

Slušajući ga, gdje tako govori, Berti uđe kralj u volju. Kralj nastojaše da je navede da govori.

Htio je, da mu priča svoju prošlost, ali se ona branila, jer je bila užasno uznemirena radi zavjeta, koji je čas prije nehotice prekršila. Uputiše se različitim putem prema Šimunovoj kući, ali zajedno stigoše. Na ulazu nađoše Šimuna sa Stankom, Izabelom i Eglantinom. Mlade gospođice se ispričaše Berti, što su je samu ostavile u kapeli. Rekoše, da su je išli tražiti, ali kad vidješe, da je prati neki gospodin, povratiše se opet same natrag.

Kralj sve uljudno pozdravi. Oni odmah vidješe, da je to vrlo odličan čovjek. On im reče, da je iz kraljeva dvora i da se u toj gustoj šumi izgubio. Zatim uze Šimuna na stranu, da ga upita za Bertin rod.

Naskoro je bila i Stanka pozvana na savjetovanje. Na kraljevo pitanje, ona odgovori:

»Gospodine, to je naša nećakinja. Već je dugo vremena kod nas. Ljubim je kao svoju djecu. Ona se na vas, gospodine, jako ljuti, a i ja se radi toga srdim. Vi ste je u šumi prestrašili. Vjernosti mi, koju ja svome Šimunu dugujem, da znam, da niste kraljevski čovjek, već biste skupo platili strah, koji je ona jadnica danas radi vas podnijela.«

»Gospodo, ne tajite ništa. Znajte dobro, da mi je ona sama očitovala nešto, jer ako je to istina, bit ćete bogato nadareni, što ste je tako dugo kod sebe držali. Ona mi je priznala, da joj je ime Berta i da je žena francuskog kralja. Recite mi brzo, je li to istina, i čuvajte se, da ne slažete, jer biste skupo to platili,« odgovori kralj.



». . . Ja sam francuska kraljica . . .«

Na te se riječi Šimun i Stanka pogledaše i problijedješe.

»Gospodine, svete mi Djevice, ne znamo ništa o tome, što vam je ona rekla,« reče Šimun i na dugo ispripovjedi lovcu sve, što je znao, poslije nego je Bertu našao, i što im je ona rekla o svojim roditeljima. »Poslije toga dana, mi smo je, gospodine, hranili kao svoju i odmah smo je nazvali svojom nećakinjom, jer smo htjeli, da bude u svoj okolici čašćena. To je vrlo mila ženska, plemenita i iskusna, kakve nismo dosada vidjeli nikada. Ja znam, da sam vam dužan vjernost kao kraljevu čovjeku, i vrlo bih vam rado sve rekao, ali ona nama nije o tome ništa drugo govorila. Ako je to istina, ne znam, zašto je to pred nama krila.«

»Šimune, idimo je sva trojica upitati,« reče kralj.

»Gospodine, ako vam se sviđa, pitat ćemo je Stanka i ja, a vas ćemo sakriti iza ovog zida. Dovest ćemo je ovdje i tako je pred vama upitati.«

Tako bi učinjeno. Stanka dovede Bertu u svoju sobu.

»Gospodo,« reče Berta, »da sam smjela, ja bih to bila ispripovjedila onom gospodinu, kad me je jutros kod kapelice sreo i toliko me ispitivao. To me još i sada muči.«

»Draga, sve je to prošlo, ali pripovijedali su nam jednu stvar, koja nas je vrlo razveselila. Zašto ste nam to krili?«

Berta pogleda u zemlju i ne odgovori ništa.

»Berto,« reče Šimun, »onaj čovjek nam je rekao, da ste vi žena našeg dobrog i moćnog kralja. Recite nam istinu, molim vas kao Boga!«

Kada je Berta to čula, pocrvenje, ali radi svog zavjeta odgovori:

»Da je to istina, gospodo, ja bih vam to prvog dana bila rekla. Zbilja nisam znala, kako da se jutros toga čovjeka riješim. Čula sam, gdje pripovijedate o francuskoj kraljici, pa sam mu rekla, da sam ja kraljica, samo da ima prema meni poštovanja i da me ostavi na miru...«

Ništa drugo ne mogoše Šimun i Stanka doznati.

Konačno je Stanka odvede svojim kćerima. Zatim se povrati kralju, koji se vrlo žalostio radi neuspjeha. Šimun ga otprati prema šumi. Kad su već bili daleko od kuće, reče kralj Pipin:

»Šimune, poznaješ li me? Ja sam kralj.«

Na te se riječi Šimun nakloni:

»Veličanstvo, dobro došli. Vrlo mi je žao, da ste se tako prevarili i da niste bili bolje počašćeni u mojoj kući.«

»Neka te to ne uznemiruje ništa. Ja se žalostim radi svoje žene, koje me je radi moje nepažnje lišio težak zločin. Molim te, da o ovom ne govoriš nikome. Znaj dobro, ja sam uvjeren, da je ono moja žena, ali me neobično zabrinjuje to, što ona niječe.«

»Veličanstvo, kad sam je našao u šumi, bila je posve izgladnjela i skoro smrznuta. Moguće, da se ona zavjetovala, da će skrivati svoj rod. Ako se zavjetovala, budite sigurni, da ona ne će pre-

kršiti svog zavjeta za zlato od deset gradova, jer nikad nisam vidio plemenitije i odlučnije žene,« reče Šimun.

»Šimune, ja znam, da si ti dobro obaviješten i da si istinu rekao, ali već sam od jedne žene bio prevaren i za veću sigurnost javit ću kralju Cvjetku i kraljici Liljani, kako sam našao Berticu u šumi, i dobro znam, da će za najkraće vrijeme jedan od njih biti ovdje. Sutra će odmah glasnik ići da im to javi. Ja ću se opet pokazati, čim prije to bude moguće, a ti pazi, da o tom nitko ni riječi ne dozna. Molim te, da Bertu poštuješ još više nego li prije.«

»Veličanstvo, tako će biti,« potvrdi Šimun.

U KUĆI ŠIMUNA

Kralj je Pipin ostavio Šimuna i vratio se u grad Mans. Hitno pozove jednog dvorjanika, kojemu naredi, da piše pismo, koje on svojim pečatom zapečati. Istoga dana glasnik otputuje. Jurio je na svom hitrom konju.

Kad je stigao kralju Cvjetku, bacio mu se pred noge i dao mu pismo kralja Pipina. Kralj Cvjetko razbije pečat, preleti pismo i zovne kraljicu:

»Liljanko, draga moja, slušaj vijesti, koje će tvoje srce neizmjerno razveseliti.«

I pročita joj pismo. Od veselja ne smogoše riječi. Odlučiše, da će obojica krenuti put Francuske. Toliko su čeznuli da opet vide i zagrle svoje jedino dijete.

Sutradan se odmah uputiše na brzim konjima. Nisu se nigdje niti malo zaustavljali — i naskoro eto ih u Parizu. Kralj ih Pipin sa svojim velikašima svečano dočeka. Kraljica Liljanka je htjela, da odmah odu do Šimuna, ali kralj odluči, da se čeka do ujutro. Lako je shvatiti, da nisu spavali od tolike brige. Njihova kći, njihovo dijete, koje su bili pregorili, ali nikada zaboravili, još živi... i oni će je moći vidjeti i opet zagrliti!

Šimun im dođe susret u Mans. Odmah upita, je li došla Bertina majka, a kad dozna, povede kralja nasamo i reče mu:

»Veličanstvo, dobro znam, da je Berta prava vaša žena. Kad god joj o tome govorim, ne odgovara ništa, samo se crveni.«

»Šimune, stvar će biti razjašnjena. Ići ćemo odmah ravno prema tvojoj kući. Potražit ćemo i naći veselje, koje smo dugo tražili.«

Kralj Pipin je išao sam sa kraljem Cvjetkom i kraljicom Liljankom. Išli su bez pratnje. Šimun ih je vodio. Nisu se zaustavljali sve do Šimunove kuće. Čim Šimun vidje Stanku, upita je:

»Gdje je Berta? Doveo sam kraljeve: Pipina, Cvjetka i kraljicu Liljanku.«

Ona je tada baš popravljala pokrov na oltaru, koji je već bio poderan. Šimun uvede svoje goste u ženinu sobu, u kojoj nađoše Bertu. Čim ih ona vidje, brzo ustane i baci se pred noge svoje majke. Kralj Cvjetko primi Bertu u naručaj, stade je žarko ljubiti i grliti. Kraljica Liljanka ote mu je iz naručaja i ne može je se dosta

nagrliti. Ljudi, koji se sakupiše u kući, da vide kralja i kraljicu, koji ponovo nađoše svoju sreću, smiju se i kliču veselo kao djeca.

Vesela vijest brzo se raširi. Zvona veselo zazvone, a od usta do usta prospe se glas nadaleko. Na licima sviju čita se radost.

Berti se približi kralj Pipin govoreći:

»Draga moja, recite, hoćete li me zagrliti, iako to nikada u svom životu nisam zaslužio. Ja sam kralj Pipin.«

Berta odmah pozna onog lovca i začudi se.

»Bogu hvala za sve!« bile su njezine riječi.

Veselje i sreća je ispunjala sva srca i teško da je bilo ikada vidjeti i čuti takvog veselja, kakvo je bilo toga dana u Šimunovoj kući usred šume.

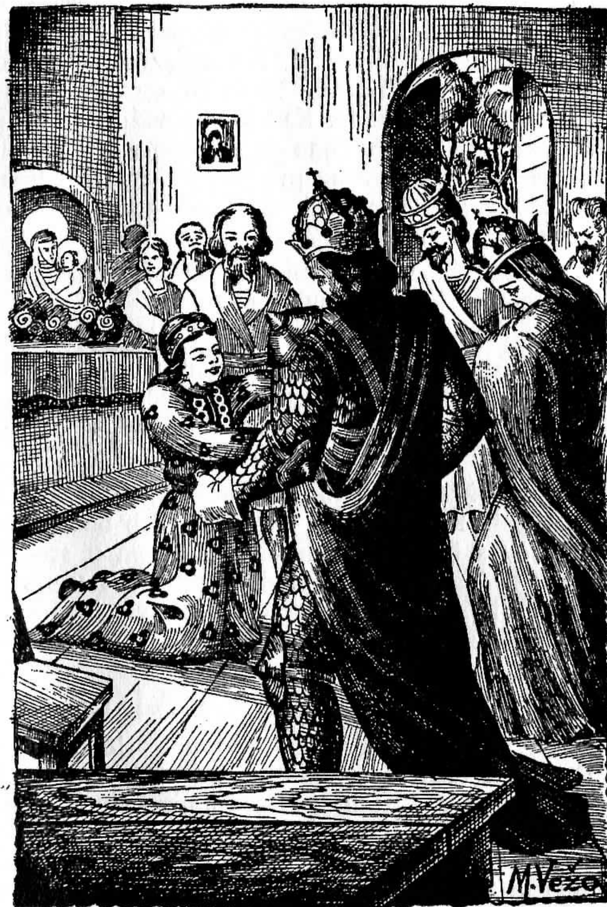
Kralj naredi svom najvjernijem naredniku, neka potraži njegove ljude i neka svi dođu i vide njegovu sreću. Govorio je, da će tu ostati, jer je tu našao više sreće, nego li je ikada dosada vidio.

Sve je bilo učinjeno po kraljevoj zapovijedi.

Kraljica Liljanka se sjajila od veselja, jer je imala u naručaju svoju plavu, dugokosu Bertu. Pred njih dođu Šimun, Stanka i kćeri Izabela i Eglantina, a Berta reče:

»Majko, ovo je slatka gospođa, koja me je tako ljubazno hranila, a to je gospodin, koji me je našao u šumi samu. Da nije njih bilo, ja bih bila mrtva. Po njima sam bila izbavljena od gotove smrti.«

Tri dana ostane kralj Pipin sa svojom ženom u Šimunovoj kući. Šimuna i njegova dva sina



Baci se pred noge svoje majke . . .

učini vitezovima. Svakoga ogrne skupocjenim plaštem zlatom vezenim. Vojvoda im Naim dade ostruge, a dobri kralj Pipin ih opaše čeličnim mačevima i zagrli ih. Kad Šimun vidje, da ga se tako nagrađuje častima za učinjeno dobro, baci se sa svojim sinovima pred noge kralja Pipina i htjede mu ih poljubiti, ali Pipin to ne dozvoli govoreći:

»Šimune, ja tebi i Stanki dugujem mnogo i bit ćete uvijek moji miljenici.«

Kralj Pipin daruje Šimuna i njegove sinove vrlo bogato. Šimunu dade hiljadu livra, a svakom sinu posebno po pet stotina. Obeća, da će Izabelu i Eglantinu bogato oženiti i da će svakoj davati pet stotina livra godišnje.

Svi se kralju pokloniše i poljubiše ga u znak vjernosti. Kralj odredi, da njihov grb bude crveno-plav s bijelim liljanovim cvijetom u sredini. Time je htio pokazati svoju veliku ljubav prema njima. Njihovo potomstvo je uvijek imalo taj grb. A njihovi nasljednici i danas se njime ponose.

VESELJE U GRADU

Svi su se velikaši povratili u Pariz. Kraljica Berta baci žalosni pogled po kući, u kojoj je provela devet i po lijepih godina. Sve kućne osoblje od gospodara do sluge lijepo nagradi i darova. Ukućani videći, da im odlazi tako dobra i mila družica, stadoše plakati, ali i veseliti se, jer je išla na časnije, već davno zasluženo mjesto.

I Berta je plakala. Tražila je, da je Stanka sa svojim kćerima prati. Nije se mogla od njih rastaviti i htjela je, neka idu s njom u Pariz.

Tako je sve društvo otišlo iz kraja, u kojem je stanovao Šimun sa svojom obitelji. Zvona veselo zabruje na svim zvonicima, narod je sa svećenicima izlazio pred kraljicu i klicao joj. Gospoda i gospođe nagrnu da upoznaju svoju kraljicu. Ulice gradova su bile zastrte bogatim skupocjenim sagovima. Kraljica je išla praćena od kralja Pipina, svoje majke Liljanke i oca Cvjetka, vojvode Naima i ostalih velikaša.

Osam dana je kraljica prolazila uz veselje naroda. Junački vitezovi na svojim hitrim konjima prolazili su kroz sela i gradove i javljali narodu dolazak kraljice.

Već su i u Parizu javili vijest i čitav je grad bio na nogama.

Kraljica uđe svečano u divno iskićenu prijestolnicu. Ljudi su se otimali i borili, tko će kraljicu vidjeti, jer se svaki, kome je to uspjelo, držao sretnikom. Klečali su pred njezinim nogama i zahvaljivali Bogu, koji im je opet živu povratio.

Sve je bilo veselo, samo je jedna duša u gradu bila vrlo tužna i zavidna. Bila je to Alista, lažna kraljica. Čim je čula tako veselu vijest, postade vrlo nemirna i srce joj je u bijesu kipjelo.

Osam dana je Pariz slavio veselje. Nikad dotada ne bijaše veće svečanosti. Kralj je Cvjetko ostao dugo s kraljicom Liljankom u Parizu kod svoje kćeri.

Za tih svečanosti povratio se i Morant s onu stranu mora. Drhtao je od radosti čuvši, da je njegova kraljica živa. Zahvaljivao je Bogu, koji ju je spasio od sigurne smrti. Nije se smatrao dostojnim da se pred njom pokaže. Plakao je. Ipak mu kralj reče:

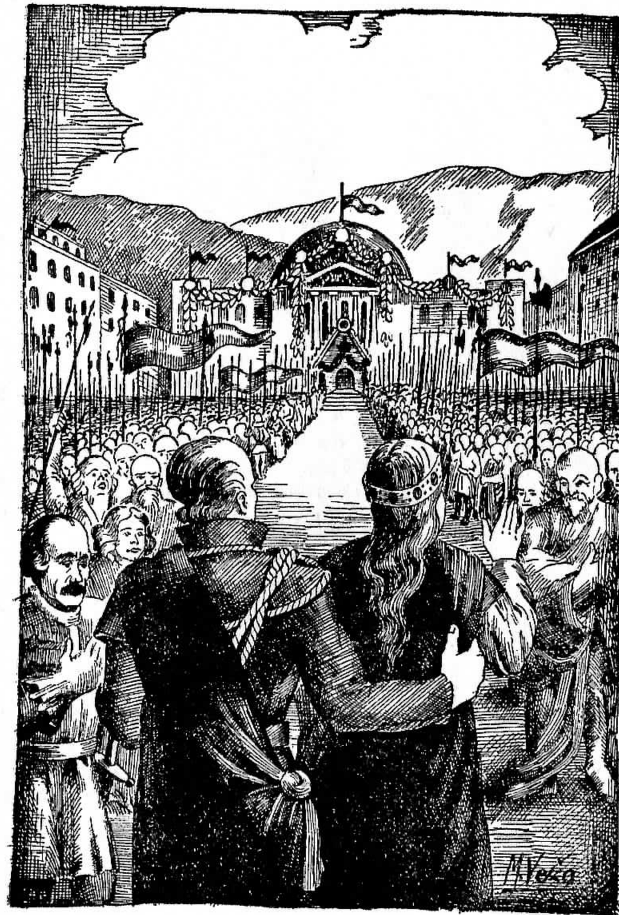
»Morant, nemaš se zašto žalostiti, tvojom zaslugom je Berta ostala živa.«

Kad ga je Berta vidjela, poljubi ga i nije mu se mogla dosta zahvaliti. Kralj udovolji njezinoj želji, da on odsada bude njihov pravi prijatelj, podigne ga na čast viteza, daruje mu vrlo mnogo zemlje. Htjela je, da Šimun i Morant budu njezini savjetnici. Toliku je zahvalnost prema njima osjećala.

Konačno se kralj Cvjetko i kraljica Liljanka moradoše rastati od svoje drage Berte. Kralj Pipin ih je s Bertom daleko otpratio. Bio im je vrlo težak rastanak. I jedva je kralj Pipin utješio i razabrao svoju Bertu.

Vratiše se natrag u Pariz. Udaše Izabelu i Eglantinu za bogatu gospodu, a za svoje najbolje prijatelje držali su Šimuna i Moranta. Sluškinja Alista ostala je na Montmartru i odgojila sinove Renfra i Hedra kao veliku gospodu.

Prvo dijete Berte i Pipina bila je kći Liljanka. Rodi im se još jedna kći Stanka, koja je bila vrlo pristala i odvažna djevojka. Najposlije im se rodi sin, koji se nazva Karlo Veliki. Kćeri se udaše i življeše sretno, a Karlo Veliki bio je velik vladar, dobar svojim podanicima, a neposlušnim i zlim neprijateljima strašan...



Povratak kraljice Berte u Pariz

IZDAJE KUĆA DOBRE
ŠTAMPE U ZAGREBU
UREĐUJE DR JOSIP ANDRIĆ
JERONIMSKA KNJIGA
ČETIRISTA TRIDESET ŠESTA
TISAK ZAKLADE TISKARE
NARODNIH NOVINA U ZAGREBU